

ontstaan, die niettegenstaande de in hem blijvende concupiscentie een graad van volkomenheid kan hebben, terwijl volgens de Protestanten de zedelijkheid, die door genade in de wedergeborenen ontstaat, juist door die concupiscentie altijd voor God onvolkomen en bevuurd blijft. Tusschen Lutherschen en Gereformeerden eindelijk is hier nog een voor de Gereformeerde ethiek niet onbeteekenende differentie. Had toch volgens de Lutherschen de mensch in den staat der rechtheid zijn bestemming bereikt, volgens de Gereformeerden was hij in dien staat opdat hij zijn bestemming, de eeuwige zaligheid, zou bereiken en wel door goed doen. Vandaar dat het ontstaan van het zedelijk leven reeds in den staat der rechtheid, hoewel ook de Lutherschen dat niet geheel ontkennen, toch in de Gereformeerde Theologie een zooveel rijker beteekenis heeft, een beteekenis, die de Gereformeerde leer van het werkverbond dan ook doet uitkomen. In den gevallen mensch nu stelde de Luthersche Theologie — naar mij voorkomt, niet volkomen consequent — een liberum arbitrium om het goede te doen, wel niet in rebus spiritualibus maar dan toch in rebus civilibus. De Gereformeerde Theologie daarentegen ontkende wel niet de justitia civilis der onwedergeborenen, maar schreef die, als relatief en nooit voor God goed, toe aan de gratia communis. En verder, heeft volgens de Luthersche Theologie de Christus slechts hersteld wat in Adam verloren was, en wel de eeuwige zaligheid die vóór den val reeds was bereikt, in de Gereformeerde heeft de Christus veel meer gedaan dan herstellen wat volgens haar in Adam verloren was. Ging volgens haar in Adam de gerechtigheid als een verliesbaar goed teloor, in Christus wordt zij den uitverkorene als een eeuwig blijvend en dus nooit meer te verliezen goed geschonken; was Adam in den staat der rechtheid opdat hij door het goede te doen voor de zijnen het eeuwige leven zou verwerven, de Christus heeft het voor de Zijnen gedaan en past het hun als onverliesbare genadegift toe. En eindelijk, ontstaat volgens Lutherschen en Gereformeerden de echte zedelijkheid, de nieuwe gehoorzaamheid uit het geloof, zoodat de homo renatus het subject der ethiek is, en weten beiden, dat de geloovigen het goede niet hebben te doen om er de zaligheid mee te verdienen, toch klemmt in het bewustzijn van den Gereformeerde de eisch van Gods wet met haar gebod en verbod meer dan in dat van den Luthersche, omdat de eerste steeds uitgaat van God, wiens souvereiniteit hij in alles belijdt, en dus in den Eeuwige zijn Rechter, zijn Wetgever, zijn Koning altijd wil blijven zien

Dit l
tegenst
in verl
beginse
In he
daarent
verwier
is, was
heeft g
maar d
heeft t
deels g
dan be
den He
Hier
Gerefor
wil vo
van de
naar T
nobis :
Deze l
en is
leer va
een wa
niet an
is deze
en waa
in het
geweten
uitgesp
over.

- 1) St
- 2) Ca
- 3) Ma
- 4) 1
- 5) Ro